

אין עור מילבד

עיר יחיד ומיוחדת

בית שלמה

פרוייקט ה'תשס"ב נסא ו'הארץ' קדם רגלי אי יזה בית אַשור תבנו לי יאי יזה מקום מנוחה

פרשת ויצא
תשפ"ד
 גליון 361

נא לשמור על
קדושת הגליון

נא לא לעיין בו בשעת
 התפילה וקריאת התורה

פרפראות בדרך מוסר על פרשת השבוע

יוצא לאור ע"י עמותת "משנה שלמה" כל הזכויות שמורות

לעילוי נשמות

מורי ורבי יצחק ב"ר יעקב יגן
 הרה"ק רבי חיים אבישלום ב"ר עזרא
 מו"ר אבי ר' דוד שלום ב"ר שלמה דב
 הרה"ק רבי משולם זושא ב"ר אהרן
 יוסף
 הרה"ק יעקב דוב ב"ר ישראל יצחק
 רבי שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי
 הרה"ק רבי אשר אנשול הלוי ב"ר
 שמואל
 הרה"ק רבי ברוך בער ב"ר שמואל דוד
 הרה"ק רבי יחזקאל שרגא ב"ר
 יששכר דוב
 הרה"ק רבי אהרן ב"ר קלונימוס קלמן
 רבי משה ב"ר יצחק
 הרה"ק רבי אהרן ב"ר מרדכי
 הרה"ק רבי דוד ב"ר שמואל
 הרה"ק רבי דובער ב"ר שניאור זלמן
 הרה"ק רבי משה ב"ר פינחס מקאריץ
 הרה"ק רבי פינחס מנחם אלעזר ב"ר
 בנימין אליעזר
 הגה"צ רבי איסר זלמן ב"ר ברוך פריץ

לקבלת גליון זה למייל שלהו בקשה ל- MISHNA.SHLEMA@gmail.com | לתרומות והקדשות ולהפצה 052-580-2345

רמז לגאולה בפרשה

נכתב בגמרא ע"ז (ה', ע"א) "דאמר מר: ארבעה חשובים כמתים, אלו הן: עני, סומא, ומצורע, ומי שאין לו בנים"
 ניתן לראות כי רש"י בפירושו על הפרשה כותב על שלושה מתוך הארבעה הנחשבים כמתים. על לקחת הכסף מיעקב ע"י אליפז מפרש רש"י שהעני חשוב כמת על בקשת רחל לילדים מפרש רש"י שמי שאין לו בנים חשוב כמת ועל מה שנאמר למה ייחד הקב"ה את שמו על יצחק בעודו בחיים מפרש רש"י לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא כמת
 ונשאלת השאלה האם מקרה הוא שדווקא על שלושה מתוך ארבעת החשובים כמת מוזכרים בפרשה ואילו הרביעי לא מוזכר
 וניתן לתרץ בס"ד עפ"י מה שנאמר בעמוס "כה אָמַר ה' עַל שְׁלוֹשָׁה פְּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ: עַל מִקְרָם בְּפֶסֶף צִדִּיק וְאֲבִיוֹן בְּעִבּוֹר נְעֻלָּים" (עמוס ב', ו') היינו שלושה פשעים נרמזו הם בפרשה ואילו על הרביעי לא אשיבנה היינו שהרביעי אינו מוזכר
 לפי שהשלושה באים לרמוז על שלושת העבירות שגרמו לחורבן בית ראשון שהם ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים. ע"ז נרמז בעני שאין לו כסף ובוטח הוא בנדיבים רמז לע"ז גילוי עריות נרמז בסומא החשוב למת לפי שבטל ממנו יצה"ר לעריות כמו שכתוב העיניים רואות הלב חומד וכלי המעשה גומרים שפיכות דמים נרמז במי שאין לו בנים עפ"י הגמרא ביבמות כל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה הרי זה שופך דמים (ס"ג ע"ב)

"הארץ אשר אתה שכב עליה לך אַתְנָה וּלְזֶרְעֶךָ" (כ"ג, י"ג)

רש"י מפרש כי קיפל את א"י שתהיה נוחה להיכבש לבניו בארבע אמות והרי מצינו במידת המקוה כי גודלו של מקוה צריך להיות שלוש אמות על אמה שזה גודלו של אדם בינוני? אלא ניתן לתרץ לענ"ד בס"ד שהאדם נמצא בארציות ובירידה הוא צריך ארבע אמות כי הוא לא מסתפק רק במקום שלו אלא רוצה להגיע גם לתחום חברו וידוע ארבע אמות של אדם קונות לו כיוון שיכול לפרוש ידיו לצדדים וזה מורה על גאווה וגדלות אולם כאשר בא להיטהר במקוה כבר מתחיל האדם להצטמצם ולקבל קצת ענווה ומספיק לו רק שלוש אמות ומה יעשה אדם כדי להגיע למדרגה זו יהפוך את ארבע האמות לארבע אמות של הלכה כי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה וע"י כך יזכה לכבוש את הארציות כמו שנאמר על כיבוש הארץ ה' ילחם לכם ואתם תחרישון

"וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך" (כ"ט, י"א)

רש"י - ויבך. לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר לפי שבא בידים ריקנות, אמר אליעזר עבד אבי אבא היו בידיו נומים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להרגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו. אמר לו מה אעשה לצויו של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת ונשאלות כמה שאלות הראשונה מה כל כך כאב ליעקב על שרחל אינה נקברת יחד איתו הרי מצינו שיעקב עבר כל כך הרבה יסורים ולא מצינו שבכה על כך. שאלה שניה מדוע רש"י הקדוש לא מסתפק בפירוש הראשון ומוסיף הוא גם פירוש שני. שאלה שלישית מה הקשר בין הפירוש הראשון לשני ומה הקשר בין סיפור המפגש עם אליפז לבין הויבך של יעקב שהרי על מילה זו מופיע הפירוש הנ"ל
 ובס"ד התירוץ הוא שיעקב אבינו רואה שרחל אינה נקברת עימו כיוון שיש צורך לקבורה בבית לחם כדי שכאשר בני"י ייצאו לגלות הם יעברו דרך בית

אך לבסוף נבנה שוב בית המקדש השני לאחר גלות הבית הראשון אך מגלות בית שני שנגרמה משנאת חינוס עדיין לא שבנו כמו שנכתב ועל ארבעה לא אשיבנו וכו' בעבור נעלים" רמז לשנאת חינוס ולכן המצורע לא נרמז בפרשה שכן עדיין לא תיקנו את עניין השנאת חינוס
 ועניין חורבן בית שני שנאת חינוס הוא המצורע שבא על עוון לשון הרע הגורם פירוד בין אדם לחברו שגם המדבר לשון הרע לא מרוויח כלום מדיבוריו כמו בשנאת חינוס כמו שמוכח מהנחש "אם ישך הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון" (קהלת י, י"א)
 ועל זה אומרת הגמרא בערכין (ט"ו, ע"ב) "לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש ואומרות ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך אומר להם וכי מה יתרון לבעל הלשון"
 אך בכל זאת ניתן לראות רמז לגאולה העתידית שתבוא אחרי תיקון עניין השנאת חינוס בסוף הפרשה ששם נכתב "ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה ויקרא שם המקום מחניים" ונרמזו ויאמר יעקב היינו בזמן עקבתא דמשיחא איך ניתן להחיש הגאולה ע"י תיקון רא"ם נוטריקון אד"ם מדב"ר רכילו"ת ואם נרחיק פשע זה מקרבנו בחינת מתנה"ה נוט" נוציא הלשון הרע חוץ המחנה אזי בעו"ה ייתקיים אלקים זה, היינו מה שנכתב בישעיהו (כ"ה, ט') " ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו וישענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתנו" ומתי זה יהיה בזמן הגאולה העתידית שתבוא בעו"ה בקרוב ממש

לחם ויתפללו שם על ציונה של רחל אימנו כמו שמביא רש"י (מ"ח, ז) "דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבחראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקדוש ברוך הוא משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעלחך נאם ה' ושבו בנים לגבולם" ועל זה בוכה יעקב אע"ה על יציאת בניו לגלות וכל זה אמור על חורבן הבית הראשון והפירוש השני מדבר על חורבן הבית השני שנעשה ע"י בני אדום ויעקב אע"ה קובע כלל שיעזור לעם ישראל בעתיד באומרו שהעני חשוב כמת לפי שאם יבואו בני אדום ויגידו הרי אנו באים לקיים גזירת הקב"ה שגור ח"ו כליה על שונאיהם של ישראל כיצד יכולים אנו לא לבצע את שליחותו על כן יאמרו להם בני ישראל הקב"ה יכול להפיל חמתו על העצים ועל האבנים ולכלות את כל הרכוש ונהפוך לעניים והרי העני חשוב כמת ובכך גם תתקיים הגזירה וזהו הרמז בסיפור עם אליפז שגם הוא מבני אדום

שאמר ומה אעשה לציווי אבא עונה לו יעקב קח את כל הרכוש והעני חשוב כמת ועל זה בכה יעקב על חורבן בית ראשון ועל חורבן בית שני ולכן יעקב

"וַיֵּאָהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל וַיֵּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֵּן הַקֶּטְנֶה" (כ"ט, י"ח)

רש"י - אעבדך שבע שנים. הם ימים אחרים שאמרה לו אמו (לעיל כו מד) וישבת עמו ימים אחדים. ותדע שכן הוא, שהרי כתיב (להלן פסוק כ) ויהיו בעיני כימים אחרים

רבקה אומרת ליעקב "וְיִשְׁבֶּתָ עִמּוֹ יָמִים אָחָדִים עַד אֲשֶׁר תִּשְׁבֶּת חֲמֹת אָחִיךָ" (כ"ז, מ"ד) וניתן לראות רמו לכוננת רבקה שיעקב ילך לחרן לשאת את רחל שכן המילים ימים אחדים ע"ד עם הכולל עולה למניין רח"ל וזהו מה שחשב יעקב בתחילה לעשות לשבת בחרן עד אשר ישא את רחל לאשה ואחר ישוב הוא לארץ ישראל כפי שצויה אותו אמו

משנת הצדיק - הרה"ק רבי דוד אביחצירא הי"ד זי"ע - יד כסלו

נולד בשנת תרכ"ו (1866) כבנו הבכור של הרב מסעוד אבוחצירא בעיר תאפילאלת שבמרוקו, בשיא תקופת הנהגתו של סבו הרב יעקב אבוחצירא. רבי דוד למד תורה מסבו, ונודע כעילוי, לאחר פטירת הסב קיבל אביו את הנהגת הקהילה והישיבה. באותן שנים עסק רבי דוד לבדו בתורה, נהג במנהגי פרישות ולא התערב בהנהגת הקהילה. לאחר פטירת אביו בשנת 1908 בגיל 42 קיבל על עצמו רבי דוד את הנהגת הקהילה, אולם פחות משנה לאחר מכן חילק את סמכויותיו לקרובי משפחתו: דודו, הרב יצחק אבוחצירא נטל על עצמו את הניהול הכספי של הישיבה. בן דודו הרב אליהו אבוחצירא היה אחראי על הקשר בין הקהילה היהודית לממשל המרוקאי. אחיו הבכור סאלי, שהיה באותו זמן בן שמונה עשרה, מונה לראש הישיבה.

משנת 1909 ועד סוף שנת תרע"ד הסתגר רבי דוד עם חמיו הרב אליהו ועם הרב משה תורג'מן בעליית הגג של ביתו, שם עשו תעניות וסיגופים ולמדו את תורת הנהגה והנסתר. רבי דוד התחנך והתאלמן פעמיים, ונולדו לו שמונה בנים ובת אחת. כל בניו, למעט הצעיר שבהם נפטרו בחייו ל"ע. אחת מבנותיו, אסתר, התחתנה עם אחיו הקטן הרב יצחק אבוחצירא. על אף שסבל ממחלות רבות, רבי דוד היה ידוע כאדם שמוח. רבי דוד נמנע מלצאת אל הרחוב ולכן בית המדרש והמקווה שלו היו בביתו. כאשר היה יוצא החוצה לא היה הולך ברחוב אלא מדלג מגג לגג, עוד מהנהגותיו היו שהיה צמחוני, עם פעמים רבות ומיעט לאכול, לא ישן על מיטה אלא על כיסא. מדי בוקר לפני לימודיו היה מסתגר בחדרו ושם היה נכנס בתוך ארון קבורה ומכסה עצמו באפר על מנת לזכור את יום המיתה ולהתגבר על יצר הגאווה.

בשנת 1917 כבש צבא צרפת את מרוקו. הערבים התארגנו בראשות מולאי מוחמד בן קאסם ונלחמו בצרפתים, ולאחר תקופה ארוכה נסוגו הצרפתים. מולאי מוחמד נלחם אז מול משפחת המלוכה המרוקנית, הרגם ותפס את כס השלטון. בשנת 1919 הוציא גזירה להרוג את כל היהודים הדרים במחוז תאפילאלת, בטענה שהם קושרים קשר חשאי עם הכובש הצרפתי על מנת לגרש את שלטון המורדים בראשותו.

על מנת להגביר את החרדה לא פרסם תאריך לביצוע הגזירה. בשבת י"ד כסלו תר"פ לבש רבי דוד בגדי חול שחורים במקום בגדי השבת הלבנים שאותם נהג ללבוש. בשבת בצהריים החל מולאי מוחמד לרכוז את יהודי האזור, על מנת להוציאם להורג. החיילים של מולאי מוחמד הקיפו את המלאח וגרמו לפחד רב. אז החל רבי דוד לעודד את הקהילה, באומרו כי התפלל לריבוננו של עולם שבמקום שיהרגו כל אנשי הקהילה, ימות רק הוא עצמו. לאחר שהתקבצו כל היהודים אל הכיכר המרכזית. שיכנעו יועציו של מולאי מוחמד אותו שכדאי לו להרוג רק את רבם של היהודים, מאחר שאם ימותו כולם לא יוכלו לגבות מהם מסים ותשלומים אחרים. מולאי מוחמד ציווה לקחת את רבי דוד ואת שני עשירי העיר רבי יצחק בן שמחון ובנו רבי דוד להציב את גופם מול לוע של תותח ולירות ממנו. לפי גרסה אחרת הוא הוכנס לתוך התותח ונורה ממנו. לאחר מותו גזר מולאי מוחמד כי אסור להתאבל על מות רבי דוד, ומי שיימצא מתאבל יוצא גם כן להורג. מספר ימים אחרי הירצחו של הרב דוד אבוחצירא הועברה גופתו אל ראשי הקהילה, והוא נקבר בלווייה צנועה שאף בה בלשו חילי המורדים לכל יעזו איש להתאבל ולבכות על רבי דוד

וכך כתב בספרו פתח האהל "יחיד בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין וא"א לרמוז ע"ד הידוע ע"פ כי לא יראני האדם שבחייהם אינם רואים אך במיתתן רואים וכו' וכ"ש הוא שברחל אע"ה אשר שמה כשם רבה שבאותה שעה ראתה אור פני השכינה באור צח ומוצחצח בגילוי גמור כדחוי לה וכו' ובכך חשקה נפשה בדובקה בה מבלתי שום ספק וכו' וגם בכך זה זכתה אותה הצדקת לברר ולזכור ולהעלות ניצוצות הקדושה המפוררים כידוע ג"ך בכך מיתתן של צדיקים וכו' וכ"ש כאן הגם שכל זה היה לה בחיי חיותה בכך מעשים הטובים וכו' שאני הכא במיתתה שק"ו הוא ביתר שאת ויתר עז וכו' וגם זאת היא רחל אע"ה כידוע גבוה מעל גבוה וכו' וזהו ויהי בצאת נפשה וכו' דה"י ווי לכל אותה סטרא בעת צאת נפשה של אותה הצדקת וכו' שפליטה לה בולעה וכו' גם תיבת נפשה ר"ת נ"י ציצי הקדושה פ"ר ש"ך וכו' שנראה בכאן כפל הלשון במ"ש דה"י בצאת נפשה היינו כי מתה וכו' אך הוא לתור ולדרוש ולרמוז וכו' גם בצאת נפשה לעומ' אותה סטרא שנה"ק הן המה נפשותם וחיותם כידוע וכו' שבכך כי מתה אותה צדקת וכו' גם שני תיבות אלו נפש"ה כ"י מצוא ימצא בהם צירוף פנ"י שכינ"ה הגם ששני אותיות נ"י משתמשים לכאן ולכאן אין בכך כלום וכו' ודה"י שלעת עתה שמתה וכו' היה לה במיתתה אור פני השכינה ביתר שאת כנ"י שזהו סיבת מיתתה של אותה צדקת כידוע וכו' ותקרא שמו בן אוני ע"ש המאורע שהיא אניגות מזה העולם של הבל וריק וכו' אך אמנם לעומ' עולם האמיתי וכו' גם לרבות מראה הגדול והנורא של נועם ה' ושעשועו וכו' א"ש רמוז אוני שהוא ר"ת למפרע ויהי נועם ה' אלוקינו וכו' ואביו קרא לו בנימין שגם לפשוטו א"ש סטרא דימינא וכו' ע"ד ימין ה' רוממה וכו' עליית נה"ק וכו' ימין ה' עשה חיל וכו' גם א"ש אור"ל ע"ה על בנימין שהוא מן אותם שלא טעמו וכו' שבכך המראה הגדול הנו' וכו' וגם ע"ד למימינים בה סמא דחיי וכו'"

דובב שפתי ישנים - ליקוטים מספרים שפחות מוכרים

בית יצחק - הרה"ק רבי יצחק ב"ר ניסן ריטבורד זצוק"ל זי"ע

"וַתֵּרָא רַחֵל פִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּקְנֶה רַחֵל בְּאֶחָתָהּ וַתֵּאמֶר אֵל יַעֲקֹב הִבֵּה לִּי בְנִים וְאִם אֵין מִתָּה אֲנֹכִי" (ל', א')

וצריכין להבין למה חרה ליעקב כל כך, מה עשתה, דבקשה ממנו שיתפלל עליה, שתהיה לה בנים ממנו, כדפי' רש"י ז"ל, שאמרה לו וכי כך עשה אביך לאמר, והלא התפלל עליה ע"ש, ואי"כ מה חרי האף הגדול הזה ובאמת מצינו במדרש (פ ע"א) שהקפיד הקב"ה עליו על זה דאמר לו הקב"ה וכי כך עונים את המעיקות ע"ש אך צריכין להבין דעת יעקב בזה, למה נתלהב עליה כל כך איזה מעשה רע ראה ממנה בזה (ועיין בפ"י רמב"ן מה שכתב בזה) עוד צריכין להבין מדוע אמר יעקב אשר מנע ממך פרי בטן היה לו לומר אשר מנע ממך בנים, כאשר אמרה היא, הבה לי בנים, מדוע פרט ואמר פרי בטן, ושמעתי בשם הרב ה"ג הדרשן וכו' מו"ה ר' אשר נ"י מו"צ בשניפישאק שאמר כן,

סגולה לפרנסה - בטחון בה'

"וַיִּדְרֶה יַעֲקֹב נַדָּר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וַיִּשְׁמְרֵנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר

ונשאלת השאלה מדוע משתמש יעקב בשם אלוקים כאשר מבקש הוא מאת הש"ת שיעזרו בדרך אשר הוא הולך בה וניתן לתרץ כי הדברים באים לרמוז על היום שבו אדם הולך בדרך כל בשר לחיי העולם האי אם יקיים תורה ומצוות כאשר יגיע יום הפטירה ויצטרך לעמוד בדין יצא זכאי ולכן נכתב שם אלוקים המורה על מידת הדין וכן כתוב בשלום עם ב' בתחילה המורה על זמן פטירת האדם כנודע

עוד יאמר כי יעקב מבקש שהקב"ה ייתן לו כל צרכו כדי שלא יצטרך לבטוח בנדיבים על מנת שלא יכשל ח"ו באמונה בבני אדם אלא רק בקב"ה שהוא האלקים והוא הזן ומפרנס לכל ולכן אומר יעקב אם הקב"ה ייתן לי את כל צרכי ה' יהיה לי לאלקים שלא ח"ו אבטח בנדיבים

מדת הדין כאמור וכן בדרך צחות רב שיש לו את כל צרכו בלי צורך להסתמך על הציבור יש לו יותר יכולת לומר את האמת בלי לפחד מפני הציבור שתומך בו כלכלית ואז ה' הוא האלקים שלו ולא ח"ו בני האדם